

ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENTET

Postboks 8019 Oslo
0030 Oslo

Oslo, 13.02.2020

HØRINGSUTTAELSE: Tilpasning av ektefellepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler

Det vises til departementets høringsnotat av 20.12.2019.

Lovforslaget gjelder beregning av «bruttoberegnete» ektefellepensjoner fra 67 år for personer født 1954 og senere.

Det er en relativt begrenset personkrets dette gjelder. Vi har p.t. ikke noe nøyaktig tall på hvor mange pensjonister i de offentlige pensjonskassene som administreres av Gabler, eller bruker Gablers beregningssystem for offentlig tjenstepensjon, som vil være berørt av forslaget. Antagelig er det snakk om rundt et hundretall.

Vi vil innledningsvis bemerke at det er uheldig at NOU 2017: 3 *Folketrygdens ytelser til etterlatte – Forslag til reform* ikke er behandlet ennå. Dersom det vedtas endringer i folketrygdens ytelser til etterlatte langs de linjer som Bay-utvalget foreslo i sin utredning, med overgangsregler for etterlatteytelser som allerede løper, kan dette i sin tur få konsekvenser for ektefellepensjoner i offentlige tjenstepensjonsordninger. Det er dermed ikke usannsynlig at det vil bli en ny runde med regelverksendringer for gruppen som lovforslaget gjelder. Ettersom regler om beregning av brutto ektefellepensjoner fra 67 år må på plass innen 1954-kullet fyller 67 år, dvs. 1.2.2021, er det imidlertid såpass knapt med tid at disse reglene må vedtas i et eget løp, uavhengig av hvilken langsiktig løsning man får i folketrygden. Vi vil likevel påpeke at departementets forslag er en ad hoc-løsning i påvente av en helhetlig gjennomgang av etterlatteytelsene.

Forslaget innebærer at det fra 67 år fases inn en gradvis nettoberegnet ektefellepensjon med 1/10 for hvert kull fra og med 1954-kullet. Bruttoberegnete ektefellepensjonister som er født i 1963 og senere får dermed en ren nettopensjon fra 67 år. På lang sikt vil følgelig samordnede ektefellepensjoner forsvinne helt.

Samordningsreglene for ektefellepensjoner er kompliserte. Det har også vært flere rettstvister, blant annet knyttet til fenomenet «negativ effekt» som kulminerte med innføringen av «fridelsprinsippet» for ikke-erhvervsprøvd ektefellepensjoner i 1992. Fra et systemteknisk og administrativt synspunkt er det en fordel med en overgang til nettosystem. Det skal imidlertid tillegges at beregningene i «overgangskullene» kan bli temmelig innviklede. Særlig gjelder dette ektefellepensjonister som fikk rett til hel eller delvis ikke-erhvervsprøvd pensjon som følge av EFTA-dommen i 2007. Dersom avdøde hadde medlemstid både før og etter at Norge ble medlem av EØS, har ektefellepensjonen i disse tilfellene allerede i dag delt beregning, der den ene delen (som gjelder medlemstid før 1994) ervervsprøves, mens den andre delen (som gjelder tjenestetid etter 1993) ikke reduseres for inntekt og/eller egen tjenstepensjon. Ektefellepensjonister i denne kategorien som i dag er under 67 år vil fra 67 år, hvis vi har forstått lovforslaget rett, få en firedelt beregning;

- En ervervsprøvd del som samordnes med folketrygdens alderspensjon etter «parallellitetsprinsippet» og evt. også reduseres for inntekt (før 70 år) og/eller egenopptjent offentlig tjenstepensjon
- En ikke-erhvervsprøvd del som samordnes med folketrygdens alderspensjon etter «fridelsregelen» og ikke ervervsprøves
- En nettoberegnet del som utgjør 9 prosent av avdødes pensjonsgrunnlag
- En nettoberegnet del som utgjør 18 prosent av avdødes pensjonsgrunnlag

Dersom avdøde mottok pensjon ved dødsfallet som var beregnet etter to ulike beregningsgrunnlag, blir pensjonsberegningen åttedelt. Det vil i mange tilfeller være mulig å slå sammen beregningsgrunnlagene for avdødes pensjon, men i andre saker er ikke dette like enkelt, eksempelvis der avdøde hadde en kombinasjon av oppsatt og straksløpende pensjon med ulik tjenestetid, deltid og pensjonsgrunnlag. Dersom gjenlevende ektefelle i tillegg har egen tjenstepensjon skal samordningsfradragene på bruttodelen(e) i mange tilfeller justeres. Det vil også kunne være tilfeller der det skal ytes flere ektefellepensjoner hvorav minst en av ordningene ikke er tilsluttet Overføringsavtalen, slik at samordningsloven § 11 kommer inn i bildet. Dette kan gi bent frem uhyrlige regnestykker dersom ektefellepensjonene er opptjent i et delvis sammenfallende tidsrom. Man må i tillegg vurdere forholdet til FOR-2010-07-06-1075 § 6 tredje ledd andre og tredje punktum i pensjonsberegningen. Oppsummeringsvis vil det i mange saker innebære et pedagogisk løft av betydelige dimensjoner å formidle til pensjonistene hvordan man har kommet frem til sluttresultatet. Imidlertid ville alternativet med å innføre samordningsregler for alderspensjon som er beregnet etter folketrygdloven kapittel 20 antagelig vært enda verre i så måte.

Når det gjelder forslaget til § 35 første og andre ledd i lov om Statens pensjonskasse og tilsvarende bestemmelser i de andre pensjonslovene, videreføres ordlyden i dagens regler om at ektefellepensjonen skal reduseres dersom den gjenlevende

GABLER

ektefellen samtidig mottar nærmere definerte pensjoner fra Pensjonskassen eller fra «*annen tjenestepensjonsordning*». Det har i alle år vært ensartet praksis for at egenopptjent ytelse fra privat tjenestepensjonsordning ikke skal medføre reduksjon av bruttoberegnet ektefellepensjon. Selv om dette må anses som sikker rett, kan prinsippet kanskje også fremgå tydeligere av lovteksten?

Gabler tiltrer forslaget om at det ikke skal foretas 60-prosentbegrensning av ektefellepensjon for årskullene født etter 1962 dersom det tas ut oppsatt bruttopensjon, påslagspensjon, betinget tjenestepensjon eller overgangstillegg før 67 år. Likeledes tiltres forslaget om at det *skal* foretas 60-prosentbegrensning dersom det tas ut «tidligpensjon» før 67 år (som tilsvarer dagens særalderspensjon for årskullene før 1963).

Gabler viser forøvrig til tidligere avgitte høringsuttalelser om følgende forskrifter:

- Samordningsforskrift 17, 24 og 25 (FOR-1974-03-15-4092, FOR-1966-12-31-4099 og FOR-1982-10-15-1515) – omtalt i departements høringsnotat av 22.06.2018
- Forskrift om fastsettelse av arbeidsinntekt (FOR-1978-09-05-4) – omtalt i departements høringsnotat av 20.12.2018

Gabler imøteser oppdateringer av disse forskriftene. Det påpekes at de også vil kunne ha betydning for pensjonister i gruppen som omfattes av herværende lovforslag. Oppdateringene bør derfor være på plass i god tid før 1.2.2021.

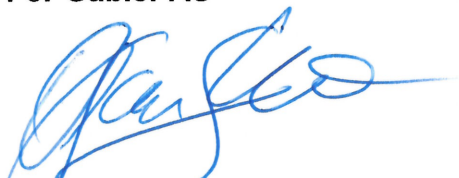
Avslutningsvis vil vi bemerke at grunnlovsspørsmålet ideelt sett burde vært avklart før lovforslaget ble sendt på høring. Vi tar derfor ikke stilling til de overordnede forslag i høringsnotatet. Det skal tillegges at dersom Justisdepartements lovavdeling konkluderer med at de foreslåtte reglene likevel er konstitusjonelt problematiske og forslaget deretter trekkes, for senere å erstattes av et annet, kan pensjonsinnretningene komme i ubehagelig påtrengende tidsnød når det gjelder den praktiske implementeringen av de nye reglene. Det skal videre bemerkes at mange ikke-erhvervsprøvde ektefellepensjonister som i tillegg har egen tjenestepensjon i dag har store samordningsfordeler. I en del slike saker gjøres det nesten ikke samordningsfradrag i ektefellepensjonen i det hele tatt, slik at kompensasjonsgraden er tett opptil 39,6% av avdødes pensjonsgrunnlag. En reduksjon fra 39,6% til 18% fra 67 år representerer dermed en ikke ubetydelig verdiforringelse, som ventelig vil kunne danne grobunn for konflikter. Samtidig er disse samordningsfordelene ikke særlig godt begrunnet. En del personer som i dag mottar kombinasjon av egenopptjent alderspensjon og ikke ervervsprøvd ektefellepensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning har en samlet pensjonsinntekt som overgår hva de noen gang har tjent mens de har vært i yrkeslivet. Dette understreker også det poeng at ektefellepensjonen i offentlige tjenestepensjonsordninger i dag fremstår som en

GABLER

utidsmessig ytelse som er lite tilpasset endringene i yrkes- og samlivsmønster de siste 40-50 år.

Med vennlig hilsen

For Gabler AS

Stig Ørjan Sletner
Seniorkonsulent
Fagansvarlig offentlig tjenestepensjon